

MEER ONDERWIJSAANBOD IN BIOLOGISCH

HOE VER ZIJN WE?

Sinds 2016 zet Bionext zich in om de biologische landbouw een steviger plaats in het groen beroepsonderwijs te geven. Inmiddels is het aanbod duidelijk toegenomen. Maar er moet nog wel wat meer gebeuren om te kunnen zeggen dat de biologische landbouw een vast plekje in de opleidingen heeft. Aansluiting zoeken bij de nieuwe kennisstructuur van het Groenpact is een volgende opgave.

TEKST UDO TEUNIS | FOTO'S ARJEN VAN BUUREN

Sinds 2016 is er veel gebeurd met biologische landbouw in het onderwijs. Er zijn mogelijkheden gekomen om in biologisch te specialiseren. Dit kan met het mbo-keuzedeel (keuzevak) Biologische bedrijfsvoering, de nieuwe hbo-minor (keuzevak) Biologische landbouw en de korte hbo-opleiding (associate degree) Biologische Melkveehouderij. We zien in de breedte van het groen onderwijs een toenemende aandacht voor duurzaamheidsvraagstukken en voor thema's als bodemvruchtbaarheid. Dit zijn grote stappen in drie jaar tijd.

Zijn we er nu? Nee, zeker nog niet. Het aanbod biologisch is vooral in het noordelijk landsdeel te vinden. De nieuwe specialisaties laten nog de nodige kinderziektes zien. En

we weten weinig over hoeveel aandacht biologisch nu in de groene agrarische opleidingen krijgt. Bovendien blijven er zorgen over de ontwikkeling van het groen onderwijs in het algemeen. Zeker gezien de dalende leerlingaantallen van het vmbo en mbo binnen de agrarische opleidingscentra (aoc).

Het mbo-keuzedeel Biologische bedrijfsvoering is als eerste aangeboden door het Nordwin College in Leeuwarden. Daar is het inmiddels ook al afgesloten. Alle twaalf deelnemers hebben het keuzedeel afgerond, maar niet allemaal met een voldoende. Durk Oosterhof, de verantwoordelijk docent, vertelt dat het keuzedeel is uitgevoerd met de module van Brainstud. Deze bestaat uit een set

opdrachten die leerlingen alleen of in groepjes moeten uitvoeren. De module eist veel zelfwerkzaamheid. Een deel van de leerlingen vond het werken met deze opdrachten lastig. Oosterhof signaleert een groot verschil tussen gemotiveerde leerlingen, die echt de kant van biologisch op willen, en leerlingen die het keuzedeel zonder duidelijk motief hebben gekozen. De gemotiveerde leerlingen werken zelfstandig en kunnen goed met de opdrachten uit de

‘Er zijn mooie initiatieven maar we missen coördinatie, en vooral geld.’

voeten; zij halen meestal ook een voldoende. Met de minder gemotiveerde leerlingen is dat helaas niet het geval.

Clusius College in Alkmaar en AOC Terra in Meppel zijn later gestart met het keuzedeel. Hier zijn de eindresultaten nog niet bekend. In Alkmaar is Rosemarie Slobbe met een groepje van vijf leerlingen begonnen, waarvan er één is uitgevallen. Slobbe heeft het werken met de module al vrij snel laten vallen; de leerlingen vonden zelfstandig werken met schriftelijke opdrachten te moeilijk. Zij heeft haar eigen programma gemaakt, met veel bedrijfsbezoeken en een gastdocent uit de praktijk.

De hbo-minor Biologische landbouw biedt Aeres Hogeschool Dronten dit huidige studiejaar voor het eerst aan. Er zijn tien studenten. De docenten Arjen van Buuren en Harm Rijnevel kiezen voor een interactieve aanpak met veel bedrijfsbezoeken en gastdocenten uit de praktijk. De resultaten zijn op dit moment (half april) nog niet bekend, maar de studenten zijn heel enthousiast. In Leeuwarden aan Van Hall Larenstein loopt de tweejarige hbo-opleiding (associate degree) Biologische Melkveehouderij voor het tweede jaar, met dit jaar tien studenten. Docent Ali-Jetske Hoogland is tevreden. De opleiding loopt goed, ze wordt goed in het werkveld ontvangen en ook de omgeving van de studenten is erg positief. De opleiding heeft echter capaciteit voor meer studenten; verdere groei is gewenst.

Veel nieuw aanbod dus, maar als gezegd zijn we nog niet waar we willen zijn. De uitrol naar de onderwijsinstellingen in het midden en zuiden van net land moet nog op gang komen. Ook gaat het om kleine aantallen studenten, dat maakt het aanbod kwetsbaar. En alleen met echt gemotiveerde studenten blijkt zo’n kleine specialisatie succesvol. Hoe het zit met aandacht voor biologisch binnen de gewone leergangen van het groen onderwijs is eigenlijk niet bekend. We merken wel dat duurzaamheidsthema’s veel meer aandacht krijgen, maar onbekend is of dit meer aandacht oplevert voor biologische landbouw als duurzaam bedrijfssysteem.

Wat in de weg zit is dat er geen enkele centrale financiering voor onderwijsvernieuwing en nieuwe leerstof meer is. Het ministerie van LNV heeft per 2016 de laatste subsidies voor kennisdoorstroom door en via het groen onderwijs gestopt. De overheid had in het verleden een grote

greep op de hele driehoek van onderzoek, onderwijs en voorlichting om via kennis de landbouw in de gewenste richting te sturen. De overheid heeft zo een grote vinger in de pap gehad bij het ontstaan van de huidige gangbare landbouw. Nu bijna iedereen wel ziet dat de gangbare landbouw tegen zijn grenzen is aangelopen, ontbreekt een vergelijkbare inzet voor de volgende transitie. De minister heeft een mooie visie neergelegd over kringlooplandbouw maar het instrumentarium daarvoor mag voor een flink deel door ‘de sector’ worden aangeleverd. Van polderbestuur naar polderen. Voor de biologische sector, relatief klein en verspreid over bijna alle bedrijfstakken, is het extra lastig zelf middelen te genereren voor kennisverspreiding via het onderwijs. Er zijn mooie initiatieven maar we missen coördinatie, en vooral geld om echt nieuw onderwijsaanbod te ontwikkelen.

Het nieuwe uitgangspunt van samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs is op 16 januari 2019 vastgelegd in het Groenpact (edepot.wur.nl/468418). In essentie is dat een set afspraken met als inzet de koppositie van Nederland ‘met innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven rond klimaat, landbouw, voedsel en leefomgeving’ te behouden. Dat vraagt om ‘een continue vernieuwing van het onderwijs, innovaties in de praktijk en het inspelen op de veranderende arbeidsmarkt. Samenwerking is daarbij de sleutel tot succes!’

Er komt een Centrum voor Innovatie Vakmanschap voor het groen mbo en een Centre of Expertise voor het groen hbo. Deze coördineren vijf praktijkclusters mbo en vijf expertiseclusters hbo, aansluitend op Kennistransfer WUR, voor de grote bedrijfstakken. In die clusters pakken onderwijs en bedrijfsleven gezamenlijk vernieuwingsopgaven op. De overheid stelt hiervoor € 600.000 beschikbaar. Het geld gaat naar de aansturing van het hele Groenpact en naar het platform voor kennisuitwisseling Groen Kennisnet. Daarmee krijgt dit platform, waar onder meer ons kennisdossier Biologische landbouw en de kennisbank Biokennis worden ontsloten, weer perspectief. Er komen echter geen nieuwe subsidies voor kennisontwikkeling en -verspreiding. De overheid investeert voortaan alleen in kennis voor concrete beleidsopgaven en -prioriteiten. Daar moeten de onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven eigen middelen naast leggen.

De hele structuur van het Groenpact is nu (begin april) nog in opbouw. Bionext zet zich in om erbij aan te sluiten en zo de richting biologisch van meet af aan een plek te geven in de activiteiten van de centra en de vijf praktijk- en expertiseclusters. Inzet: de kennis die voor de biologische sector essentieel is goed borgen in het onderwijs en zo beschikbaar stellen voor (toekomstige) praktijkmensen. Uiteindelijk zal het ervan afhangen of een aantal onderwijsinstellingen mee wil doen en of we zelf onze inbreng als bedrijfsleven kunnen leveren. De komende maanden moet blijken hoe ver we daarmee komen. ■

Bedrijfsbezoeken van studenten van de minor Biologische landbouw hbo Dronten aan Koppert (foto links) en Eosta (bovenstaand).

Udo Teunis is projectmedewerker Onderwijs & kennisverspreiding bij Bionext.